

Verőfényes napra ébredtek. Anikó kelt fel elsőnek. Zordok az ágyból nézte a hölgy meztelen hasán játszó fényt. A kezdet kezdetétől erről a nőről álmodott, magas testalkatáról, feszes melleiről és gyönyörű fenekéről.

– Ma farsangi bál van egy közeli faluban. Eljössz velem? – kérdezte Anikó.

– Veled örömmel bár-hová – válaszolta Zordok, azzal kiszállt ő is az ágyból, és a nyitott ablak elé lépve átkarolta újdonsült kedvese csupasz derekát. A lány ettől olyan

izgalomba jött, hogy határozottan markolta meg választottja már ágaskodó szerszámát. A harcos nem habozott, a párkány felé fordította Anikót, és hátulról úgy elkezdte sorozni, hogy a ház előtt elhaladó emberek nem győztek szörnyülködni a kéjes morgáson és sikongáson. Amikor mindketten újra nyugalomra leltek, megmosták egymás hátát a forró zuhany alatt. Kényelmes mozdulatokkal öltötték magukra ruháikat.

Napközben a városban sétáltak. Estefelé vonatra ültek. Egyórás út várt rájuk. Zordok kidugta fejét a vonatablakon, hogy arca felfrissüljön az alkonyi szélről. Alagutak követték egymást, a régi szerelvény hangosan zakatolt bennük. A szürkületben még látszott a vasút mellett hömpölygő széles folyó, partján az erdővel. Elhagyott vasútállomáson szálltak le, ahonnan mintegy hat kilométert kellett gyalogolniuk a zárt völgyben elterülő faluig. Egymás kezét fogva botorkáltak a sötétben. Másfél óra múlva énekesző ütötte meg fülüket. Fények villantak. Az első háztól hangos gyerekraj kísérte őket a művelődési házig, ahol már állt a bál. Beléptek a dohos helyiségbe. Ördögmaszkos figura ugrott eléjük borospoharat nyomva kezükbe. Zordok élvezettel forgatta szájában a jóízű fehérbort. Körülnézett. Szemei megakadtak a színpadon hegedülő vén cigányon. A fogatlanul vigyorgó prímásnak vérében volt a muzsika, valósággal eltörpült a háta mögött játszó zenekar, úgy cifrázta a dallamsorok végét, hogy megvadította vele a farsangolókat, akik furábbnál-furább jelmezeikben táncoltak a terem közepén. A bejárat melletti kályhában tűz ropogott. Zordoknak gyerekkori táncórái jutottak eszébe, amikor országos versenyre készítette tanítója a kis szólótáncost. Ekkor még nem lépett a küzdelem útjára, később jött csak rá: a mozdulatok azonosak – nemhiába lejt több természeti nép is harci táncot háború és vadászatai előtt. Ugyanarról a mozgásról van szó, mivel a szándék is ugyanaz: nem a győzelem, hanem, hogy ne veszíts. A nőtlen férfiak egymással versengve járták el

Murányi Sándor Olivér 37

FORMAGYAKORLAT A FALUÉGÉSRŐL ÉS A TÁNCRÓL

regényrészlet

a legényest a falusi ünnepeken. A lányok kegyeiért küzdöttek. Mozdulataikat a dallam irányította, nem tervezték előre, milyen figurákat járnak, táncuk mégsem vált szaggatottá vagy egyhangúvá. Ugyanúgy ragadták meg a pillanat és alkalom nyújtotta lehetőségeket, mint amikor feltékenységből bicskával rontottak egymásra. A házások tánca már szinte mozgásmúzeumnak tűnt, lépéseikből hiányzott a küzdelem lángja, ők már feleségüket emlékeztették csizmaverőjükkel a régi szép időkre, vagy gyerekeiknek igyekeztek átadni tudásukat.

38 – Legényest ! – lépett habozás nélkül a primás elé Zordok. Tudta, nehéz feladatra vállalkozik: a falu arról volt híres, hogy itt táncolták valamikor a kontinens legvirtuózabb és legbonyolultabb legényesét, amelynek lépéseit a harcos még kislányként sajátította el. Már a szerkezete is rendkívülinek számított: pontokat kellett táncolni. Egy pont négy elemből állt: A: kezdő figura, B: fő figura jobb lábbal, B: fő figura bal lábbal, C: záró figura. ABBC – így rajzolta fel annak idején a táblára tanára. Több mint ötven ilyen pontot tanult meg, hogy változatossá tegye táncát.

A meglepetés moraja lett úrrá a termen. Minden szem a fiúra szegeződött. A cigány húzni kezdte a legényest. Zordok egy hatalmas ugrással kezdett. A záró figura után lelkes taps ütötte meg fülét. Az emberek a terem szélébe húzódva figyelték a harcost, aki kész volt a megmérettetésre. Leglátványosabb, legenergikusabb pontjait járta el, már-már valami atléta mutatványához hasonlított előadása. A hetedik pont után csorgott halántékáról a víz. Merészség volt részéről, hogy ő nyitotta a versenyt, meg is békült a gondolattal: az utána jövő legények meg fogják alázni, hisz e tánc az övék, falujukból ered. – Sokkal nehezebb, mint egy vérbe fülő ökölharc, itt folyamatosan kell gyorsnak lenni – gondolta, miközben úgy tekergette a zenére lábait, hogy a nézősereg képtelen volt követni szemével. Olyan pontok következtek, amelyeket egykori táncsoportjából csak ő tudott eljáráni. Lazán dobta szét ugrás közben bokáit közönsége nagy tetszésére. Így is nevezte el maga számára e pontot, hogy ne feledje: laza boka. Eltáncolásában még nem talált ellenfélre, de most minden eshetőségre elkészült, legjavát nyújtotta annak, amit egy füzetbe jegyzett fel az évek során, hogy mind eszébe jusson, amikor gyakorol. A következő pillanatban keresztbe kapta lábait a levegőben. Az akrobatikus mutatvány felvillanyozta a báli sereget. Férfiak és nők ütemes tappsal segítették, hogy fáradsága ellenére is tartsa az ütemet. A cigányprimás elégedetten húzta mosolyra száját. Zordok Anikó örömteli mosolyáért küzdött, nála akart tetszést aratni. Azonban annyira kellett figyelnie lépéseire, hogy nem láthatta a lány arcát. A huszonegyedik pont után hatalmas cigánykerékkel búcsúzott közönségétől. A jelenlévők üdvözlés közepette rohantak hozzá, lefogták, és a cigány elé kísérték, hogy táncoljon még. Zordok kivette az egyik férfiú kezéből annak borospoharát, jóízűt kortyolt a szőlőnedűből, és folytatta.

– Meg akarjátok ölni a szegény gyermeket? – sápirozott egy anyóka a kályha mellől.

Harminchárom pontot járt el. Ennyit még soha életében nem táncolt. Nagy meglepetésére egyetlen legény sem váltotta őt a primás előtt. Megállt. Két kezét felemelte. Minden irányba fordulva integetett az 39
őt körülvevő tömegnek, majd Anikóhoz indult, aki ragyogó szemekkel ölelte át. Hevesen csókolták egymást. Ahogy befejezték, a jelenlevők megtapsolták őket.

– Hol vannak a falu táncosai? – kérdezte fáradságtól kapkodva a levegőt egy mellette álló idős bácsitól.

– Rég volt, fiam, meglehetősen rég, amikor tánccal versenyeztek nálunk. Manapság valami majomtáncot járnak gyerekeink a bálokban. Amerikából származik, a televízióban látják, és úgy tartják, ez a divat. Csimpánzokként billegetik hátsójukat valami dallamtalan zenére, amelyből csak a dobritmus hallatszik, a pontokat, sajnos, nem tanulták el apáiktól. Egyetlen férfi tud még itt igazán táncolni, nyolcvanhárom esztendő, és a falutól három kilométerre lakik egyedül egy istállóban. Fura történet az övé, akarjátok hallani?

– Feltétlenül – sietett a válasszal Zordok, azzal az öreg mellé telepedett, és bort töltött mindkettőjük poharába. A farsang hangjai megszűntek létezni számára.

– Sok-sok évvel ennek előtte, egy fagyos januári hajnalon történt. A falunak az egyik, ágyhoz kötött öregembere véletlenül nyitva hagyta konyhójában a kályhaajtót. Takarójának sarka hozzáért a parázshoz. A falu népe az öreg segélykiáltására ébredt. A hideg téli szél széthordta a lángokat, a tűz percekben belül szétterjedt. Az emberek hálóingben rohantak ki a házak feletti dombra, onnan figyelték dermedt réműlettel lángokban álló otthonukat. Napkeltére izzó zsarátnok maradt csupán a falu házainak több mint feléből. Üszkös falak, recsegő deszkák jelezték a tűz útját. A vésznek egyetlen halálos áldozata volt: az öregember. A férfiak ugyan erejükön felül dolgoztak, kutakból hordták a vizet, ám mindez mit sem ért: az éhes tűznyelvek csak akkor csitultak el, amikor a falu végén lakó kántor házat is felemésztették. A levegőben még napok múlva is érződött az elszenesedett fa, az elégett kamrák és a megperzselődött disznók orrfacsaró szaga. A falusiak összeírták veszteségeiket: a sertéseket, a házat, a különféle szerszámokat, a gabonát és a kelmét, amit nagyapáiktól örököltek. Egész életükre eladósodtak. Mindenki a tűz előidézőit, az öregember fiait okolta. – Egyedül hagyták apjukat, míg a kocsmában ittak! – ismételték az emberek. Csakhogy többen egész másban látták a csapás okát. Az öregember családjában mindennapos volt a veszekedés. A legnagyobb fiú és az apa vitái rendre azzal végződtek, hogy a fiú jól elverte apját. Az egyik

faluünnepen sokan szemtanúi voltak egy ilyen szégyenteljes esetnek. – A lobbanékony család perpatvarai átkot hoztak a falura – vélekedett háza romjait takarítva a kántor. Az öregek tanácsa a kár teljes felmérése után szabta ki a büntetést: az öregember fiait hét év száműzésre ítélték a falutól 40 három kilométerre levő folyó túlsó partjára, egy rozoga istállóba, ahol valaha pásztorok éjszakáztak. Távozásuk előtt az egész falut meg kellett hívniuk sertésvacsorára. Mivel a két kisebb fiú az ítélet hallatára végleg eltűnt, a legidősebbnek egyedül kellett vállalnia a büntetést. Családjával kénytelen volt a folyó parti romos istállóba költözni. A férfinak két kisgyereke volt. A fiúcskát és a kislányt ki kellett vennie az iskolából, mert az istállótól faluig vezető hosszú út veszélyes szakadékok mentén haladt. A férfi úgy bocsátott meg halott apjának, hogy a tőle tanult táncpontokat naponta eljárta fütyörészve a folyó partján. Milyen a magunkfajta makacs ember, a hét év elteltével a család a falu iránt érzett daczból az istállóban maradt. Ekkor a már legénnyé cseperedett fiú is tudta a táncot, de neki sem akarózott vissza- költözni az emberek közé. Amikor serkent a bajsza, maga mellé vette a nyáját arra legeltető pásztorleányt, és gyerekeket nemzett neki. A most ott lakó nyolcvanon túli öreg Pintér a család utolsó sarja, a megbüntetett férfi unokája, magányosan él az istállóban. Az egyedüli, aki tudja még híres táncunkat. Néhány legény eljárt hozzá a pontokat tanulni, de később mind a városba költöztek.

Zordok poharat kért Anikó számára, és bort töltött. Koccintottak.

– Fiam, ha nincs, hol megszállnotok, nálam aludhattok. – ajánlotta a mesélő öreg. Fáradtak voltak, nem kérték hát magukat. – Reggel meglátogatjuk Pintért – suttozta Zordok a paplan alatt kedvesének. Aznap éjjel hatalmas tűzről álmodott. A lobogó fénycsóva körül riadt emberek rohángáltak. Izzadtan ébredt. – Sokat forgolódtál az éjszaka – említette meg Anikó. Az öreg tejjel kínálta őket a reggeli fejből, és elmagyarázta, merre kell menniük. Hajnalodott. Megköszönték a szállást. Vendéglátójuk egy kulacs fehérborral bocsátotta útra őket. Elindultak. A falu eltűnt szemük elől, magukra maradtak a kietlen téli pusztaságban. Egymás kezét fogva gyalogoltak némán, lábuk alatt csikorgott a hó. Útjuk hatalmas szakadékok mentén vezetett. Rémműldözve tekintettek le a mélybe. A távolban szarvascsorda tűnt fel, apró barna foltokként vonultak a cserjés szélén. – Szerencsés vagyok: a mellettem jövő lány tud hallgatni, akárcsak én – nyugtázta elégedetten Zordok. Fagyos szél süvített. Háromnegyed óra múlva szemük elé tárult a befagyott folyó. Túlsó partján füst szállt fel az istálló kéményéből. Halkan kopogtak a rozoga bejárati ajtón.

– Ki az?! – mordult föl egy időős férfihang.

– A faluból jöttünk, jó bort hoztunk magának! – felelte éles hangján Zordok. Csikorogva nyílt ki félig az ajtó. Egy hosszú fehér hajú, szakállas öregember lesett ki a szűk nyíláson. Amikor meglátta a két fiatal, barázdákkal teli arca megenyhült.

– Gyertek bennebb – dűnyögte, s azzal előre ment a sötét helyiségbe. A harcos meglepetésére rend és tisztaság fogadta őket. Érződött, hogy nemzedékek nőttek fel a szűk istállóban, belül lakályos otthonná varázsoltá annak idején urával a gyereket váró pásztorleány. A függönnyel takart apró ablaknyílás belső párkányát faragott gyertyatartó díszítette. 41 A keskeny asztalon régi imakönyv hevert, kemény borítója alól kitüremkedtek sárgálló lapjai, fölötte alacsonyan lógott a lámpa. Az alacsony mennyezet közepén már meghasadt gerendákból állt, de pókhálót nem lehetett látni rajta. A sarokban sötétlő ruhásszekrényen szintén pontosan faragott mintákat csodálhattak a vendégek. Anikó végighúzta rajtuk mutatóujját, majd Zordok mellé ült Pintérrel szembe. Recsegett-roppogott a tűzifából készült padló, ahogy az öreg előhozta a kamrából a kopott fapoharakat. Vállig érő fehér haja világított a félhomályban. Szikár, magas termete, inas alkarja szívós alkatról árulkodott. Élénk zöld szemével tüzetesen vizsgálgatni kezdte a fiatalokat.

– Mi járatban vagytok? – kérdezte barátságosan, miközben töltött. Zordok rövid mondatokban válaszolt.

– A falu farsangi bálján voltunk. Az emberek azt állítják, egyedül maga ismeri még táncpontjait.

– Nem tudtam, hogy számon tartják – csodálkozott az öreg. – Igaz, nem beszélek velük. Apám megtanított megélni egyedül itt, a folyónál. Gyerekkoromban lestem el tőle a pontokat. Később, amikor nem volt éppen tüzelnivaló az istállóban, rám nézett, és csak ennyit mondott: – Táncolj, hogy meg ne fagyj! – Elszántan roptam a legényest a jéghideg kályha mellett, míg ő az erdőre ment fáért. Sokat fáztam, ezért sokat táncoltam.

Zordok elmerengett a szavak hallatán. Pintér felhörpintette borát, és így folytatta:

– Reggel tánccal keltünk, este tánccal feküdtünk. Apám dallamokat tanított, hogy fütyörészhessek figurázás közben. Amikor nagyobb lettem, versenyeztünk. Pontonként váltottuk egymást: egyet járt ő, egyet én. Együtt csak egy áprilisi délután táncoltunk: anyámat temettük a folyó melletti vadas egyik szűk tisztásán. Hangosan zokogva jártuk neki hantjánál a legényest, amit még nagyapám hozott magával ide az istállóba...

E mondatot hallva Anikó szeméből egy könnycsepp buggyant ki. Zordok torka összeszorult. Újra megtöltötte a poharakat.

– Aztán eltemettem apámat is. Egyedül jártam el a csapásolást sírjánál. Magamra maradtam, van ennek tizenhárom éve. Azóta minden reggel átkelek a folyón, és eljárom szüleim sírjánál a táncot. Ez tart életben.

Anikó nagyot nyelt a Pintér szavait követő döbbszent csendben. Zordok kiürítette poharát. Az öreg szemébe nézett.

- Elkísérhetjük a sírhoz a mai reggelen?
- El. Indulni készültem, azért van rajtam a kabát.

Szótlanul haladtak Pintér után. Zordok kulacsa még félig volt borral. Havazott. A folyó jege vastag volt, a partján maradt a rönkökből összekötött tutaj. Óvatosan lépkedtek a jégen. A túlpartra érve megkönnyebbülten néztek egymásra, majd követték az öregembert a sűrűbe. Kísvártatva egy tisztáson álltak, szélén két fakereszt jelezte: megérkeztek. Pintér levette keskeny karimájú barna kalapját. Fejüket lehajtva álltak mindhárman a hantok mellett. Ekkor Pintér számára megszűnt a külvilág két vendégével együtt. Két kezével pattintott egyet feje fölé, bal lába a kezdőfigura eltáncolására emelkedett. Ezt látva Zordok gondolkodás nélkül átadta Anikónak a kulacsot. Amint az öreg befejezte az első pontot, a harcos következett. A számára legszebb ponttal indított, amely egy harci rúgáshoz hasonlított: kezdőfiguráját két ollózó ugrás követte, közöttük fenővel. Így nevezik a lépést, amikor a táncos a kasza élesítését utánozza jobb lábával. Pintér megállt. A dallam füttyölése most elmaradt, csak a pontok robogása hallatszott a havon. Zordok egy jól sikerült lábtekerő záró figurával fejezte be pontját. Pintér azonnal felváltotta. Hegyező figuráját olyan biztonsággal járta el, hogy egy táncelőadáson is örömmel lehetett volna nézni. A combverő záró figurával végzett, majd megállt, és kihúzta magát. Zordok jött. Kezdőfiguráját most jobb lábbal indította, és hátul keresztelő lépéssel fejezte be. A fő figuránál kétszer tekerte körbe a négynegyedes ütem fele alatt térde körül lábszárát, miközben tenyerével hol combjára, hol bokájára csapott. Pintér elismerően bólintott. A harcos záró figuráját egy hatalmas ugrórúgással helyettesítette. A középkorban használták ezt Keleten a gyalogos parasztok, amikor le kellett rúgni a falut fosztogatni érkező fegyveres katonát a lóról. Ha nem sikerült jól a rúgás, kivitelezőjét megkötözték, és végig kellett néznie halála előtt, hogyan erőszakolják meg szeme láttára feleségét és lányait... Pintér csodálkozva nézett a levegőben átszellemülten felhördülő fiatalemberre, majd átvette a stafétát. Olyan bonyolult lábfigurákkal tűzdelt pontot járt el, hogy Zordok szinte képtelen volt követni szemeivel. Anikó hátrébb húzódva figyelte, amint a két férfi felváltva, pontokkal tiszteleg a két sírdomb körül. Oly gyorsan, oly ütemesen váltották egymást a figurák, hogy még egy korty bor erejéig sem volt idejük megállni, míg a másik táncolt. Nem tudták már, hányadik pontnál tartanak, az időtlenségben táncoltak a friss havon. Pintér valósággal megfiatalodott, amint a számára leginkább tetsző figurát járta. Lazán keresztelő bokamozdulatokkal haladt jobbra és balra. Fő figuráját egy combverővel tarkított zárással fejezte. Zordok ekkor mozdulatlan maradt. A két táncos percekig nézett egymás szemébe szótlanul. Pintér törte meg a csendet. – Köszönöm... – suttogta. Zokogva guggolt le a két kereszt közé. A fiatal pár némi tanácstalansággal nézett egymásra.

A harcos kivette Anikó kezéből a kulacsot, és az öreghez lépett. Felhúzta maga mellé. Pintér átkarolta Zordok vállait, majd hosszan kortyolta a finom szőlőbort.

– Rövidítőt mutatok nektek, ezen hamarabb visszaértek a vasútállomásra, mintha újra átmennétek a falun.

43

Visszamentek a folyón az istálló elé. Szoros öleléssel búcsúztak egymástól. Zordok megilletődve lépett Anikóval a fenyőkkel szegélyezett havas ösvényre. Felváltva tekintettek hátra, úgy integettek az öreg Pintérnek, akinek egyre törpült alakja a fehér messzeségben.

Új Forrás 2012/5 – Murányi Sándor – Olivér: Formagyakorlat a falugésről és a táncról – regényrészlet

